

Викладене дозволяє зробити висновок про недоцільність та неможливість використання в кримінальному праві України кримінально-процесуальної категорії «потерпілий». Єдиним коректним, на наш погляд, способом врахувати людину як обов'язкову ознаку конкретного складу злочину є визнання її предметом злочину.

Термінологічна уніфікація, пов'язана з віднесенням людини до кола предметів злочину, дозволить позбутись очевидної непослідовності, коли незаконна торгівля отруйними речовинами, наркотичними засобами, вогнепальною зброєю, крадіжка та вимагання визнаються предметними, а предметність торгівлі людьми, викрадення людини, експлуатації дітей тощо ставиться під сумнів.

На наш погляд, предмет злочину доцільно розглядати як матеріальну або нематеріальну сутність (речі матеріального світу, людина, плод людини, інформація, енергія тощо), на яку безпосередньо впливає, або відносно якої вчинює певні дії суб'єкт під час посягання, з певними властивостями якої кримінальний закон пов'язує наявність конкретного складу злочину в діях особи.

Осадчий Володимир Іванович,
доктор юридичних наук, професор

ЗМІСТ ОКРЕМИХ ТЕРМІНІВ, ВИКОРИСТАНИХ У КК УКРАЇНИ

Низка термінів, вжитих в КК України, сприймається неоднозначно. Так, КК містить однакові терміни, зміст яких розкривається по-різному; також використовує терміни, етимологічне значення яких тотожне, тим не менше вживає ці терміни, компонує диспозиції статей з ними, таким чином, що їм нібито надається дещо інший зміст; наявні терміни, зміст яких не розкривається, в інших же нормативно-правових джерелах ці терміни трактуються неоднаково; вживає терміни: «близькі родичі», «близькі особи», «члени сім'ї» – зважаючи на потребу всебічної кримінально-правової охорони певних видів діяльності, навряд чи виправданий такий підхід.

1. В КК України вжито однакові терміни, зміст яких різниться.

Так, в ст. 112, 344, 346 КК вживається термін «державний діяч». Однак, тільки в ст. ст. 112, 346 КК зміст терміну «державний діяч» співпадає.

В ст. 344 КК (на відміну від ст.ст. 112, 346 КК) державним діячем не визнано: Голову чи суддів Верховного Суду України чи вищих спеціалізованих судів України; Генерального прокурора. При цьому в ст. 344 КК (на відміну від ст.ст. 112, 346 КК) визнано держаними діячами: Голову або членів Центральної виборчої комісії; представника Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; члена Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення; Голову Антимонопольного комітету України; Голову Фонду державного майна України; Голову Державного комітету телебачення і радіомовлення

Україні; члена Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг.

В цьому ж контексті: перераховуючи державних діячів, чи доцільно вказувати одночасно і на Голову певного державного органу, і окремо на його членів?

Проблема з розумінням змісту поняття «державний діяч» постає ще й тому, що в ст. 163 КК передбачена відповідальність за порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер, вчинене щодо державних чи громадських діячів. При цьому зауважимо, що перелік державних діячів в даній статті КК не наведено.

2. В кількох статтях КК України встановлена відповідальність за розголошення певної інформації. Аналіз цих статей показує, що при формулюванні кримінально-правових заборон термін «розголошення» komponується по-різному, чим надається йому немов би дещо інше значення, хоча його етимологічне значення однакове.

2.1. Спосіб розголошення інформації, як правило, не конкретизується. Зазначається лише, що інформація розголошується (ст. 132, 145, 159, 168, 232, 232-1, 328, 381, 387, 422 КК України).

Тим не менше, в ст. 209-1 КК України зазначено, що інформація не просто розголошується, а розголошується у будь-якому вигляді. Це лише переважує текст диспозиції.

2.2. В ряді випадків в диспозиції статей вказується на умисний характер розголошення інформації (Умисне розголошення лікарської таємниці – ст. 145 КК, Умисне порушення таємниці голосування – ст. 159, Умисне розголошення комерційної або банківської таємниці – ст. 232 КК, Умисне незаконне розголошення, передача або надання доступу до інсайдерської інформації ст. 232-1 КК.).

В інших статтях акцент на умисне розголошення не зроблено (Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби – ст. 132 КК, Розголошення таємниці усиновлення (удочеріння) – 168 КК, Розголошення у будь-якому вигляді таємниці фінансового моніторингу – ч. 2 ст. 209-1 КК, Розголошення відомостей, що становлять державну таємницю – ст. 328 КК, розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист – ст. 381 КК, Розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування – ст. 387 КК, Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю – ст. 422 КК).

Термін «розголошувати» – означає робити широким, популярним, надавати розголосі. Інакше кажучи, розголошення відбувається умисно і в будь-який спосіб. Тому не потрібно переважувати вживані терміни.

3. В ряді статей КК вжито термін «працівник правоохоронного органу». Зміст цього терміну розкривають інші нормативні акти. При

цьому зауважимо, що зміст терміну «працівник правоохоронного органу» представлено дуже широко. Потрібно чітко визначити зміст цього терміну. Можливо, шляхом перерахування правоохоронних органів, як це вже було раніше, чи окресливши перелік функцій, виконання яких дозволить віднести орган до правоохоронних, як вже пропонувалось.

4. В ряді статей КК вжито терміни «близькі родичі», «близькі особи», «члени сім'ї». Зміст цих термінів розкривається в інших нормативних актах. З метою всебічної кримінально-правової охорони діяльності певної категорії осіб, вважаємо необхідним вживати один термін.

Зважаючи на те, що КК фактично «живе» через кримінальний процес, чи не доцільно в КК замість згаданих термінів вживати термін «близькі родичі та члени сім'ї», зміст якого розкривається в КПК України?

Павловська Анна Анатоліївна,

доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент;

Ленда Олена Вячеславівна,

здобувач ступеня доктора філософії кафедри
кримінального права Національної академії
внутрішніх справ

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ ОСОБЛИВОГО ПЕРІОДУ Й ВОЄННОГО СТАНУ, ЇХ РОЗМЕЖУВАННЯ ТА СПЕЦИФІКА

У період з 2014 року та по теперішній час внаслідок складної політичної ситуації на Сході України, набули поширення військові кримінальні правопорушення. Зокрема, проблемним є питання щодо кваліфікації вказаної категорії злочинів, учинених «в умовах особливого періоду, крім воєнного стану», як зазначено в статтях Особливої частини Кримінального Кодексу України. Їх правильне трактування впливає на тяжкість призначуваного в подальшому покарання. Поняття «особливого періоду» та «воєнного стану» мають певні особливості та законодавче визначення, проте створюють певні труднощі в їх практичному використанні [1].

Відповідно до Закону України «Про оборону України», «особливий період - період, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій». Проте, законодавством не наведено в жодному нормативно-правовому акті визначення «воєнного часу», що є складовою особливого періоду [2].